

Okupljanje historičara više generacija, njihova razmjena mišljenja i iskustava dobro će doći svima koji žele unaprijediti svoj rad,

a naročito mladim naučnim radnicima koji se nalaze na početku svojih karijera ■

Elmedina Kapidžija

Međunarodna naučna konferencija *Lasting Socio-Political Impacts of the Balkan Wars*. USA, Salt Lake City, The University of Utah, 5-8. maj 2011.

Nakon što je protekle, 2010. godine, organizirana konferencija o Berlinskom kongresu, ključnom momentu redefiniranja osmanskog prisustva na evropskom kontinentu,* započeti četverogodišnji projekt Turskih studija na Univerzitetu Utah u Salt Lake Cityju nastavljen je ovogodišnjom konferencijom o balkanskim ratovima. Trodnevna konferencija okupila je respektabilan broj historičara, sociologa, politologa i drugih znanstvenika iz Sjedinjenih Američkih Država i Evrope. Težište tematskih opredjeljenja bili su balkanski ratovi 1912-1913. godine s posebnim osvrtom na rezultate, kratkotrajne odjeke i dugoročne društveno-političke posljedice sukoba novoizrastajućih balkanskih nacionalnih država sa nestajućim Osmanskim carstvom u predzoru formiranja moderne Republike Turske. Upravo su ove odrednice, u najširem smislu, bile ključne riječi većine prezentiranih referata. U jeku borbe dva međusobno suprotstavljena društveno-politička koncepta, prevaziđene imperije i izrastajuće moderne nacionalne države, ratovi 1912-1913. godine odlučujuće su djelovali na definiranje političke i demografske karte Balkana. Pored navedenog, proteklih skoro stotinu godina, tema balkanskih ratova na različite načine bila

je sastavnim dijelom političkog, naučnog ili nekog drugog diskursa, koji je ocrtavao kolektivnu memoriju pobjednika, odnosno poraženih. Na konferenciji se govorilo o pobjednicima i pobijeđenima, o iskustvima i sjećanjima, o savremenim tumačenjima i različitim perspektivama.

Prvi panel (*The Origins of the Balkan Wars*) kroz nekoliko referata ponudio je uvid u šire društveno-političke okolnosti koje su dovele do početka balkanskih ratova, njihovih uzroka, pozicija pojedinih članica Balkanskog saveza, kao i stanja diplomatskih odnosa najzainteresiranijih velikih sila naspram Osmanskog carstva, ali i drugih zemalja jugoistočne Evrope. Uvidom u naslov referata stječe se dojam kako su temeljna tematska opredjeljenja ovogodišnje konferencije definirala njen kasniji tok, gdje su pojedina pitanja bitna za sagledavanje cjelokupnih odnosa u regionu na početku 20. stoljeća sagledana do najsitnijih pojedinosti (Isa Blumi, *Georgia State University*, "Shifting Possibilities Before and After 1912: Empire to Nation-State"; Richard C. Hall, *Georgia Southwestern State University*, "Bulgaria and the Origins of the Balkan Wars 1912-1913"; Feroze Yasamee, *Manchester University*, "The Balkan War of 1912: an assessment of responsibilities";

* *Prilozi*. Sarajevo: Institut za istoriju, 39, 2010, 287-291.

Erik-Jan Zürcher, *Leiden University*, "The refugee elite of the early Republic of Turkey").

U Drugom panelu (*Impact on the Ottoman State*) fokus referata bio je usmjeren na pozicije Osmanskog carstva, odnosno utjecaj balkanskih ratova na Carstvo. Tako su izlagači u ovom panelu predstavili stanje odnosa u Komitetu jedinstva i progresa, koji nakon 1908. godine i Mladoturske revolucije igra sve značajniju političko-ideološku ulogu u društvu koje prestaje biti osmansko, a sve više postaje tursko, zatim posljedice dezintegracije osmanskog položaja na Balkanu, stanje u Albaniji, te ulogu osmanske diplomatije u vrijeme balkanskih ratova (Bunyamin Kocaoğlu, *Sakarya University*, "Political Consequences of the Balkan War on the Union and Progress Movement"; Çağdaş Sümer, *Middle East Technical University*, "What did the Albanians Do?: Post War Disputes on Albanian Attitudes,"); Serap Demirci, *Boğaziçi University*, "Ottoman Dissintegration in the Balkans nad its Repercussions"; Gül Tokay, *Istanbul*, "Ottoman Diplomacy and the Origins of the Balkan Wars").

Nakon prezentiranja utjecaja balkanskih ratova na Osmansko carstvo kao državni aparat i sistem vlasti, u Trećem panelu (*Impact on the Ottoman Society: Insurgency nad Security*) diskutiralo se o stanju odnosa u osmanskom društvu, koje je u vrijeme balkanskih ratova, ali u ranijem periodu, pretrpjelo značajne strukturalne deformacije. To se prije svega odnosi na kretanja u pojedinim etničkim skupinama toga društva (Armeni, Makedonci, Bugari itd.), ali i na stanje u pojedinim veoma bitnim društvenim faktorima kao što je vojska (Garabet Moumjian, *UCLA*, "Rebels with a Cause: Armenian-Macedonian Relations 1890-1913"; Mehmet Hacisalihoğlu, *Yıldız*

Technical University, "Young Turk Policy of Macedonia: Cause of the Balkan Wars?"; Melis Hafez, *University of California*, "And the Awakening Came as a Result of the Balkan War. The Changing Conceptualization of the Body in Late Ottoman Society"; Preston Hughes, *Utah*, "The Impact of the Balkan Wars on the Emergence of Modern Turkey"; Doğan Akyaz, *Ankara*, "The Political and Military Consequences of the Balkan Wars on the Republican Military").

Drugi radni dan konferencije započeo je Četvrtim panelom (*Impact on the Republic of Turkey*), koji je u tematsko-hronološkom pogledu bio nastavak već pokrenutih krupnijih pitanja utjecaja balkanskih ratova na izrastanje moderne Republike Turske. Nove društvene okolnosti bile su prilika za formiranje novih, do tada rijetko prisutnih društvenih grupa (ženski pokret), koje su imale značajnu ulogu u kreiranju društvene stvarnosti proizvedene balkanskim ratovima. Pored toga, u ovom su panelu otvorena i pitanja kolektivne memorije i sjećanja u modernoj turskoj književnosti, zatim ulozi posljedica balkanskih ratova u kreiranju modernog turskog nacionalnog identiteta, kao i pitanja posmatranja balkanskih ratova iz pozicije statusno neutralnih područja (Serpil Atamaz Hazar, *Suny New Platz*, "The Balkan Wars and the Turkish Women's Movement"; Ömer Cakir i Nesime Ceyhan Akca, *Cankırı Karatekin University*, "The Effects of the Balkan Wars to the Turkish Literature"; Mehmet Arisan, *Istanbul Teknik University*, "The Loss of the Lost: Selective Memory and the Construction of the Modern Turkish National Identity"; Eyal Ginio, *The Hebrew University of Jerusalem*, "Making Sense of the Defeat in the Balkan Wars: Voices from the Arab Provinces").

Pitanje balkanskih ratova posmatrano

je i iz perspektive zemalja direktno uključenih u vojna sukobljavanja kao i onih na granici sukoba. Pitanje izgradnje nacionalnih država na prostorima sa etnički heterogenim društvenim strukturama nosi sa sobom i pitanje koncepta izgradnje nacionalne države, ali i temu etničkog čišćenja, veoma često prisutnog 'metodološkog obrasca' izgradnje nacionalnih država. Peti panel (*Nation-State Building and Ethnic Cleansing*) kroz nekoliko referata izoštrio je poglede iz različitih perspektiva na društvene i druge odjeke balkanskih ratova u jugoistočnoj Evropi. Na ovom panelu se, prije svega, govorilo o pitanjima sjećanja, modelima kreiranja imidža Drugog kao neprijatelja, nacionalizma, agresivnosti i drugim temama usko povezanim za koncept izgradnje moderne nacionalne države (Melissa Bokovoy, *University of New Mexico*, "Remembering the Balkan Wars in Words and Images in Serbia, 1912-1941"; Jon Schmitt, *Georgia State University*, "Savagery and the 'Modern' State: Competency and Civilization in the Late Ottoman and Early North American Empires"; Fatme M. Myuhtar-May, *Arkansas State University*, "Nationalism of Coercion: The Case of Pomak Christianization in Bulgaria 1912-1913"; Amir Duranović, *University of Sarajevo*, "Aggressiveness of Bosnian and Herzegovinian Serbs in the Public Discourse during the Balkan Wars").

Drugi radni dan konferencije zatvoren je šestim panelom (*Population Movements*) na kojem se generalno govorilo o utjecajima balkanskih ratova na migracije stanovništva kao i na pojedina viđenja navedene problematike (Nedim İpek, *Ondokuz Mayıs University*, "Balkan Wars and Population Movement; Patrick Adaimak, *University of California*, "Perceiving the Balkan Wars: Western and Ottoman commentaries on

the 1914 Carnegie Endowment Balkan Wars Inquiry"; Emre Sunu, *University of California*, "Lâ'li's Choice: Balkan Wars in Pre-World War I Ottoman Propaganda and the Case of *Donanma Journal*").

Završni dio konferencije počeo je Sedmim panelom (*Regional Powers and the "Final Solution of the 'Eastern Question,'*"), kojim su sagledana kretanja kako regionalnih sila, tako i drugih zainteresiranih strana za "konačno rješenje Istočnog pitanja". Prezentirani referati odnosili su se na viđenje određenih društvenih i političkih pitanja u zemljama koje su na neki način bile povezane ili sa Osmanskim carstvom ili regionom jugoistočne Evrope (Tuncer Çağlayan, *Ondokuz Mayıs University*, "The British Documents nad the Last Year of the Committee and Progress Government"; Pamela Dorn Sezgin, *Gainesville State College*, "Between Cross and Crescent: British Diplomacy and Press Opinion Toward the Ottoman Empire in Resolving the Balkan Wars 1912-1913"; Tamara Scheer, *Andrássy University Budapest*, "Austria-Hungary's Struggle for Status quo and the Serb and Montenegrin Propaganda in Sanjak of Novi Pazar 1879-1908"; Francesco Caccamo, *G. D'Annunzio University Rome*, "The Balkan Wars in the Perspective of the European Powers: The Italian Case").

Završni, Osmi panel (*Regional Powers II*) također je kroz nekoliko tematski dosta preciziranih referata zaključio raspravu o pojedinim dijelovima regiona ili Osman-skog carstva za vrijeme balkanskih ratova. Prezentirana je bugarska politika prema manjinskim grupama, odnosi pojedinih misionarskih zajednica prema regionu, te je ukazano na značaj armenskog pitanja u vrijeme balkanskih ratova, teme koja će postati prisutnija u međunarodnoj diplomatiji tokom Prvog svjetskog rata (Osman

Köse, *Ondokuz Mayıs University*, "Minority policies of the Bulgarian State"; Ömer Turan, *Middle East Technical University*, "The Balkan Wars and the American Missionaries"; M. Hakan Yavuz, *University of Utah*, "Said Nursi, the Balkan Wars and the Armenian Question").

* * *

Sagledana u cjelini, konferencija je bila izuzetna prilika za susret različitih ideja i viđenja iste teme. Istovremeno, bila je to prilika da se pojedini učesnici upoznaju sa novim i drugačijim pristupima u osmišljavanju, organiziranju i realiziranju značajnih projekata kao što je projekat Turskih studija pri Univerzitetu u Salt Lake Cityju. Višegodišnji projekt Turskih studija ima za cilj

identificirati, proučiti i naučno argumentirati uzroke i tok događaja koji su presudno utjecali na formiranje modernog turskog nacionalnog identiteta, čija su temeljna opredjeljenja utkana u osnove moderne Republike Turske. Ozbiljnost u pristupu, adekvatna finansijska podrška i stroga znanstvena odgovornost pri realizaciji projekta obećavaju da će planirani zbornik radova, koji bi se trebao objaviti do sredine naredne godine, biti znanstveno utemeljen skup radova koji će pitanje balkanskih ratova sagledati u cijelosti. Preostaje nada da će nastavak realizacije ovoga projekta u godinama koje su pred nama pokazati rezultate čije su pojedinosti bjelodane već sada ■

Amir Duranović

Međunarodna naučna konferencija *Bosna i Hercegovina 1941: novi pogledi*. Konjic-Mostar, 23-24. juni 2011.

Dosadašnju praksu organiziranja naučnih skupova, konferencija, okruglih stolova i drugih vrsta susreta historičara povodom značajnih datuma iz historije Bosne i Hercegovine Institut za istoriju iz Sarajeva nastavio je i ove godine. Dosadašnje, uglavnom samostalne nastupe zamijenila je organizacija uz podršku Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta iz Sarajeva, Odsjeka za historiju Fakulteta humanističkih nauka iz Mostara i Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta iz Tuzle. Iz skorije prošlosti Bosne i Hercegovine 1941. godina svakako spada među značajnije godišnjice koje vrijedi obilježiti i organizacijom naučnog skupa. S tom namjerom, Institut za istoriju, kao nosilac projekta, okupio je u Konjicu i Mostaru historičare koji se uže

bave historijom Bosne i Hercegovine 20. stoljeća. Namjera je bila da se 70 godina nakon ustanka iz 1941. godine ponovo govori o Bosni i Hercegovini 1941, ustanku, sjećanju na ustanak i, konačno, da se iznova pogleda na proteklih 70 godina. Istovremeno, organiziranje konferencije u Konjicu i Mostaru pokazatelj je najmanje dvije intencije. Prvom se željelo posjetiti mjesta sjećanja na 1941, odnosno Drugi svjetski rat u širem smislu, budući da su pojedina mjesta iz Hercegovine, u konkretnom slučaju, istinski toposi kolektivne memorije na Drugi svjetski rat u Bosni i Hercegovini. S druge strane, ovom konferencijom nastojalo se nastaviti dosadašnju praksu otvaranja Instituta za istoriju prema drugim sredinama u Bosni i Hercegovini